

Історична пам'ять / історична амнезія

ІСТОРИЧНА ПАМ'ЯТЬ: ЕМОЦІЙНА СКЛАДОВА

Сніжко Ірина

Для збереження історичної пам'яті вкрай важливо не забувати, що за кожною подією стоять людські життя. Ворожий напад, біль та відчай – одне місце – Ізюмщина: розповіді археолога-краєзнавця М. Сібільова та шкільної вчительки І. Восьмерик між якими 80 років.

Ключові слова: *Ізюм, Кам'янка, окупація, М. Сібільов, І. Восьмерик.*

Збереження історичної пам'яті – природний стан будь-якого здорового суспільства. Та варто не просто пам'ятати уроки історії, про які кажуть, що вони нікого нічому не вчать, а робити правильні висновки і не забувати, що за кожною подією стоять людські життя. Мабуть, тому більше вражають розповіді конкретних людей, створюючи уявний ефект присутності, впливаючи на почуття.

Як приклад – дві розповіді, між якими 80 років, і спільне місце подій – Ізюмщина, той же біль та відчай. І та ж причина – ворожий напад із заходу чи зі сходу – для загарбання території та знищення населення. За рядками спогадів – долі конкретних людей: відомого археолога-краєзнавця Миколи Вікентійовича Сібільова та шкільної вчительки Ірини Володимирівни Восьмерик.

У фондах Харківського історичного музею зберігається остання стаття М. Сібільова, написана ним у 1943 р. для стіннівки Академії наук в м. Уфа [4]. На 14 аркушах невеличкого альбому сумна і зворушлива розповідь про евакуацію експонатів Ізюмського музею. Йому з дружиною довелося кілька разів переходити лінію фронту, повертатися до окупованого Ізюма і, найжахливіше, бачити розграбований музей, який створили та якому віддали 15 років життя [2, 287–289]. М. Сібільов пише, що коли в місто увійшли ворожі війська, то одразу ж почали грабувати: «Група солдатів вдерлась в моє приміщення. Вони забрали все, що кидалось їм у вічі: мій піджачний костюм, пальто, черевики, мою й дружини білизну, чайні ложки, компас, рулетку і нарешті ні на що, здається, не потрібний кронциркуль». Він пише: «Місто люто голодувало, люди вмирали, як мухи». Із численних археологічних матеріалів, зібраних М. Сібільовим, власне, і збереглося тільки те, що вдалося доправити до Уфи і потім перевезти до Києва [1]. Бажання Миколи Вікентійовича «бачити кінець війни, бачити рідну країну вільною і квітучою», на жаль, не здійснилося.

Здавалося неможливим повторення жахів війни в цивілізованому ХХІ столітті, та зранку 24 лютого наш світ розлетівся на друзки.

Ірина Восьмерик, ізюмська вчителька, мешканка села Кам'янка, якій, на щастя, вдалося евакуюватися, щиро та емоційно розповіла про своє життя в оку-

пації, сусідів, які не хотіли виїжджати та «металевий дощ» [3]. Події 80-річної давнини повторилися в більш жорстокому варіанті. «Кому потрібна наша Кам'янка, кому потрібен цей Ізюм, в нас же немає нічого вартісного: ні військових об'єктів, нічого», – говорили односельці. З 3 березня почалося пекло, та ніхто не збирався тікати – у всіх домашні тварини, худоба «сиділи до останнього: без хати, без сараю, без кухні, але поруч із коровами, телятами, свинями. Розбомблено все, а дядя Слава залишився в обнімку з пораненою коровою і собакою». Ірина згадує, що «сиділи в погребі, плакали і молилися». 8 березня над її хатою розірвалася російська касета. «Я не зрозуміла, що то було, чую, якийсь металевий дощ. Буває, що рясно падає град, а це ніби падає дощ з якихось уламків. У цей момент ти ні про що не думаєш, ти просто гепеєшся з переляку лобом об землю і повзеш рачки до погреба». Майже суцільні обстріли тривали по 20–22 години на добу.

«Люди тікали в чому були – в калошах, тапочках, халаті. Понад Дінцем пішки, на велосипеді, машиною, хоча траса прострілювалася. Більшість лежачих паралізованих залишилися, ми знаємо приблизно, скільки померло і хто помер». Сусід, що виїхав пізніше, розповів, як росіяни кидали гранати у погреби під час зачистки, було багато трупів по селу – і людей, і худоби. Село Кам'янка було повністю знищене окупантами, не лишилося жодного вцілілого будинку. Зараз тут працює Національна поліція України, документують страшні воєнні злочини росіян.

Історична пам'ять – не тільки пафосні слова, дуже важливою є здатність співчувати, бо саме вона вчить людину залишатися людиною, що вкрай необхідно в наші страшні часи.

Джерела та література

1. Науковий архів Інституту археології, фонд М. В. Сібільова, ф. 4, № 34.
2. Сніжко І. А. Архівна спадщина М. В. Сібільова. *Старожитності. Харківський Історико-археологічний щорічник*. Вип. 8. Харків: ООО «НТМТ», 2009. С. 286–290.
3. Солодовнік М., Гребінник Д., Сметана М. «Плакали і молилися». Вчителька з Кам'янки на Харківщині – про авіаудари РФ та «металевий дощ». *Суспільне. Новини*. URL: <https://suspilne.media/251479-plakali-i-molilisa-vcitelka-z-kamanki-na-harkivsini-pro-aviaudari-rf-ta-metalevij-dos>.
4. Харківський історичний музей імені М. Ф. Сумцова. НДФ № 3346.